МҮҺҮМ ҮМУМХАЛГ ИШИ

(Редаксијанын «Дәјирми столу» архасында сөһбәт)

Сов.ИКП МК-нын ијун (1983-ҹү ил) пленуму халг маарифинин да кәләҹәк инкишафы үчүн чох мүһүм перспективләр мүәјјәнләшдирмишдир. Азәрбајҹан КП МК-нын бу күнләрдә гәбул етдији «Азәрбајҹан ССР-дә ушагларын бәдии тәһсилини вә тәрбијәсинин даһа да јахшылашдырмаг тәдбирләри һаггында» гәрары бүтүнлүкдә ијун пленуму материалларынын руһу илә ашыланмышдыр. Республикамызын һәр јериндә дәрин рәғбәтлә гаршыланан бу тарихи сәнәд партијамызын кәнҹ нәслин естетик тәрбијәсинә күндәлик мисилсиз гајғысына әјани сүбутдур. Инди мәдәни-маариф оҹагларында, јарадыҹылыг тәшкилатларында, педагожи коллективләрдә һәмин гәрарда гаршыда дуран чидди проблемләр, бөјүк вәзифәләр мүзакирә едилир, јени јоллар арашдырылыр, фикир мүбадиләси апарылыр.

«Азәрбајҹан мүәллими» гәзети редаксијасы да бу мүнасибәтлә «Дәјирми стол» архасында сөһбәт кечирмишдир. М. Әлијев адына Азәрбајҹан Дөвләт Инҹәсәнәт Институтунун ректору, республика ЕА-нын мүхбир үзву Аслан Асланов, филолокија елмләри доктору Ариф Мәммәдов, «Азәрбајҹан мүәллими» гәзетинин редактору, филолокија елмләри доктору Шаһин Сәфәров, Азәрбајҹан ЕТПЕИ-нин естетик тәрбијә шө'бәсинин мүдири, педагожи елмләр намизәди Видади Хәлилов, Азәрбајҹан Хор Ҹәмијјәти идарә һеј'әтинин сәдри Ләман Атакишијева, «Кәјәрчин» журналынын редактору, шаир Тофиг Маһмуд, М. Горки адына Азәрбајҹан Дөвләт Кәнҹ Тамашачылар Театрынын баш режиссору Азәр Не'мәтов, Бакы ушаг бәдии јарадыҹылыг галерејасынын директору, рәссам Ариф Һүсејнов, Бакыдакы 8 нөмрәли мусиги тәмајүллү интернат мәктәбин партија тәшкилаты катиби Елмира Бунјадова, Сумгајытдакы 13 нөмрәли орта мәктәбин ибтидаи синиф мүәллими Әскәр Ејвазоғлу мараглы фикир мүбадиләси апармыш, рә'ј вә тәклифләрини сөјләмиш, көрүлмәси ваҹиб олан сајсыз мәсәләләрә тохунмушлар.

Ашағыда һәмин сөһбәтин гыса мәзмуну илә таныш олун.

Ш. СӘФӘРОВ: Партија вә һөкумәтимиз халгын истәк вә арзуларыны ифадә едән ким гәбул етдикләри гәрарларла коммунизм идеалларынын бәргәрар олунмасына, өлмәз марксизм-ленинизм идејаларынын ҹәмијјәтимизин апарыҹы гүввәсинә чеврилмәсинә наил олурлар. Сов.ИКП МК-нын «Партијанын идеолоҹи, күтләви-сијаси ишинин актуал мәсәләләри»нә һәср едилмиш ијун (1983-ҹү ил) пленумунун материаллары вә пленумун гәрары да бу бахымдан чох мисилсиз мә'на кәсб едир. Јахшы билирсиниз ки, Сов.ИКП МК-нын Баш катиби Јури Владимирович Андропов јолдаш пленумда програм әһәмијјәтли нитг сөјләмиш, һабелә Сов.ИКП МК-нын катиби Константин Устинович Черненко јолдаш кениш мә'рузә етмишдир. Онлар јетишән нәслин естетик тәрбијәси мәсәләләриндән дә әтрафлы данышмышлар. Ј. В. Андропов јолдашын мүдрикликлә дедији «Инсан мәктәбдә дејил, бәс һарада естетик тәрбијәнин әсасларыны өјрәнә биләр, өмүрлүк көзәллик һисси, инҹәсәнәт әсәрләрини баша дүшмәк вә гијмәтләндирмәк баҹарығы әлдә едә биләр, бәдии јарадыҹылыг аләминә говуша биләр?» сөзләри һәгиги мә'нада сәфәрбәредиҹи тә'сир көстәрәрәк бизи мәктәб һәјаты вә ушагларын естетик тәрбијәси мәсәләләри үзәриндә даһа чидди дүшүнҹәләрә сөвг едир.

Мәһз буна көрә дә бөјүк үмумхалг иши олан бу мәсәлә әтрафында фикир мүбадиләсини кениш охуҹу күтләсинә чатдырмаг үчүн сизи редаксијамызын «Дәјирми столу» архасында сөһбәтә дә'вәт етмәји гәрарлашдырмышыг. Елә дүшүнүрәм ки, һәр бириниз ушагларын естетик тәрбијәси илә бағлы мәсәләләрин маһијјәтинә дәриндән вараҹаг, проблемләрин көкүнү арашдыраҹаг, тәклифләринизи әсасландыраҹагсыныз. Мәнҹә, илк сөзү һөрмәтли профессорумуз Аслан Асланова версәк јеринә дүшәр. Гој Аслан мүәллим сөһбәтә ҹығыр ачсын.

А. АСЛАНОВ: Сон бир нечә илдә республикамызда елм вә мәдәнијјәтин инкишафына ардыҹыл партија рәһбәрлијинин нечә мүсбәт нәтиҹәләр вердијинин һамымыз ҹанлы шаһидијик. Сов.ИКП XXVI вә Азәрбајҹан Коммунист Партијасынын XXX гурултајларынын гәрарларыны әлдә рәһбәр тутан республика партија тәшкилаты игтисади вә мәдәни һәјатымызын мүхтәлиф саһәләринин јүксәк тәрәггиси гајғысына галмагла бәрабәр, зәһмәткешләрин, о ҹүмләдән кәнҹ нәслин идеја-естетик тәрбијәси ишинә хүсуси диггәт јетирир. «Азәрбајҹан ССР-дә ушагларын бәдии тәһсилини вә тәрбијәсинин даһа да јахшылашдырмаг тәдбирләри һаггында» гәбул едилән јени гәрар да бир даһа буна ҹанлы сүбутдур.

Јери кәлмишкән дејим ки, һәмин гәрар Сов.ИКП МК-нын бу күнләрдә мәтбуатда дәрҹ едилән «Үмумтәһсил вә пешә мәктәби ислаһатынын әсас истигамәтләри» лајиһәсиндә ирәли сүрүлән актуал проблемләрлә там сәсләшир. Инди партијамызын шакирдләрин естетик тәрбијәсини хејли јахшылашдырмаг, сағлам бәдии зөвг, инҹәсәнәт әсәрләрини, доғма тәбиәтин көзәллијини вә зәрифлијини дүзкүн баша дүшмәк вә гијмәтләндирмәк баҹарығыны формалашдырмағы мүһүм вәзифә сајдығы бир заманда республика али вә орта ихтисас бәдии мәктәбләринин, хүсусән Азәрбајҹан Дөвләт Инҹәсәнәт Институтунун вә Дөвләт Консерваторијасынын да үзәринә чидди вәзифәләр дүшүр. Бу гәрарда андијјәти олан сәнәт оҹаглары гаршысында конкрет олараг көстәришләр нәзәрә чарпдырылыр.

А. МӘММӘДОВ: Естетик тәрбијәјә нә үчүн бу дәрәҹәдә әһәмијјәт верилир? Чүнки мәһз инди бөјүтдүјүмүз ушаглар кәләҹәк ҹәмијјәтин апарыҹы гүввәләри олаҹаглар. Она көрә дә кәләҹәк инсанын ҹәмијјәтә лајиг олмасы индинин өзүндә апарылан идеја-естетик тәрбијәдән чох асылыдыр. Һәлә дөвләтимизин илк јарандығы күндән Владимир Илич Ленин кәнҹләрин бәдии естетик мејлләринин һансы истигамәтдә инкишафы барәдә дәјәрли фикирләр јүрүтмүшдүр.

Ш. СӘФӘРОВ: Луначарскинин, Крупскајанын илк совет мәктәбләриндә естетик тәрбијә проблемләринә нә дәрәҹәдә әһәмијјәт вердикләри дә бизә јахшы мә'лумдур.

А. АСЛАНОВ: Сизин сөзүнүзүн гүввәти, әлбәттә, естетик тәрбијәјә аид өлкәмиздә индијәдәк өлчүјәкәлмәз ишләр көрүлүб. Лакин бунларла бәрабәр, партијамыз мүасир дөврдә һәмин саһәдә ишләрин мигјасыны даһа да артырмаг лүзумуну ваҹиб сајыр. Сов.ИКП МК-нын ијун (1983-ҹү ил), Азәрбајҹан КП МК-нын ијул (1983-ҹү ил) пленумларынын гәрар вә көстәришләриндә бүтүн бунлар өзүнүн долғун тәҹәссүмүнү тапыб. Әлбәттә, мәсәләјә совет идеолокијасы бахымындан јанашылыр. Бурада дејилдији кими, кәләҹәјин инсаны һәртәрәфли олмалыдыр. Тарихдән јахшы билирик ки, дүнјанын бир чох көркәмли шәхсијјәтләри мүхтәлиф јарадыҹылыг вә сәнәт саһәләриндә өзләринин исте'дад вә баҹарыгларыны бурузә вермишләр.

Л. АТАКИШИЈЕВА: Бајаг Шаһин мүәллим Јури Владимирович Андропов јолдашын МК-нын ијун пленумундакы нитгиндән бир ҹүмләни хатырлатды. Мән бир даһа һәмин фикри јада салыб дејим ки, доғрудан да ушагларын естетик тәрбијәсиндә мәктәбин ролу мисилсиздир. Анҹаг чидди нараһатлыг доғуран сәбәбләрдән бири будур ки, мәһз мәктәбләримиздә бу иш истәнилән сәвијјәдә гурулмајыб. Ихтисасымла әлагәдар тез-тез мәктәбләрдә олур, ушаг хор коллективләринин иши илә марагланырам. Һәр дәфә дә ҹанлы шаһид олурам ки, нәғмә дәрсләринин ҹәдвәлин лап ахырынҹы саатларына салыблар. Буну о мәгсәдлә едирләр ки, әксәр һалда «нәғмәдир дә» дејә ушаглары евә тез бурахсынлар, өзләри дә дәрсдән јајынсынлар. Бу, әсл мә'нада мәс'улијјәтсизликдир. Беләләри һеч фикирләшмирләр ки, өз һәрәкәтләри илә ушагларын мә'нәви дүнјасына нечә зәрбә вурурлар.

В. ХӘЛИЛОВ: Ләман ханым, мән Сизин сөзләринизә тамамилә шәрикәм. Е'тираф едәк ки, үмумтәһсил мәктәбләримиздә вә мәктәбәгәдәр, мәктәбдәнкәнар тәрбијә мүәссисәләриндә естетик тәрбијәнин гојулушу, мөвҹуд иш тәҹрүбәси, ушагларын бәдии габилијјәтләринин сәвијјәси күнүн тәләбләри сәвијјәсиндә дејил. Бизә елә кәлир ки, бу саһәдә әсаслы дөнүш јаратмаг үчүн һәр шејдән әввәл, мәктәб, мәктәбәгәдәр вә мәктәбдәнкәнар тәрбијә мүәссисәләри рәһбәрләринин, мүәллимләрин вә тәрбијәчиләрин естетик тәрбијә ишинә, бәдии-естетик силсилә дәрнәкләринин тәшкилинә мүнасибәтини көкүндән дәјишдирмәк лазымдыр. Бүтүн тәдбирләрдә, бүтүн фәнләрин тәдрисиндә естетик-емосионал вәзијјәт јарадылмасы биринҹи дәрәҹәли вәзифәләрдән сајылмалыдыр.

Ахы, нечә ола биләр ки, мүасир тәләбләр әсасында тәртиб едилән мусиги вә тәсвири инҹәсәнәт програмларына, дәрсликләринә мәктәб рәһбәрләри, һәмин фәнләри апаран мүәллимләр вә гејри-ихтисас мүәллимләри мәһәл гојмасынлар? Програмлары вә дәрсликләри бир кәнара атыб «билдикләри кими» дәрс кечсинләр, әлавә мәшғәлә апарсынлар?

А. МӘММӘДОВ: Ушагларын, мәктәблиләрин естетик тәрбијәсинин, естетик мәдәнијјәтинин јүксәлдилмәси үчүн ајры-ајры тә'лим-тәрбијә оҹагларында естетик мүһит, шәраит јарадылмалыдыр. Бүтүн мәктәбләрдә, мәктәбәгәдәр вә мәктәбдәнкәнар тәрбијә оҹагларында бәдии естетик тәртибат ишләри көрүлмәли, үмумтәһсил мәктәбләриндә исә мусиги, тәсвири инҹәсәнәт вә ја естетика фәнләри кабинетләри ачылмалыдыр.

Т. МАҺМУД: Ишә бу бахымдан јанашдыгда бир мәсәләни дә хатырлатмаг јеринә дүшәрди: ајры-ајры тә'лим-тәрбијә оҹагларынын рәһбәрләри бәдии-естетик тәрбијә ишинин методикасы саһәсиндә јазыланларын мүәллимләр вә тәрбијәчиләр тәрәфиндән нечә өјрәнилдијини, үмумтәрбијә просесинә нечә тәтбиг едилдијини һәр ан диггәт мәркәзиндә сахламалы, педагожи нәзарәти күчләндирмәлидирләр.

В. ХӘЛИЛОВ: Тамамилә доғрудур. Белә бир мәнзәрәнин дә тез-тез шаһиди олуруг; бә'зән бу вә ја дикәр мәктәбин, мәктәбәгәдәр вә мәктәбдәнкәнар тәрбијә оҹағынын рәһбәри мүәјјән бир исте'дадлы ушағын, јахуд һәр һансы өзфәалијјәт групунун бәдии, фитри габилијјәтләри илә өјүнүр, тәдрис или боју исә нечә дејәрләр, онларын «көлкәси» илә раһатлыг тапырлар. Әлбәттә, исте'дадлы ушағын, мәктәблинин көзәл бәдии габилијјәти чох јахшыдыр. Бунунла белә, күтләвилијә фикир вермәк, бүтүн синиф шакирдләринин, дикәр ушаг коллективләринин естетик зөвгләринә, бәдии габилијјәтләринин инкишаф етдириб формалашдырмаг мәсәләсинә хүсуси диггәт јетирилмәлидир. Беләдә естетик тәрбијә иши даһа бөјүк аһәнкдарлыг кәсб едәр.

Ш. СӘФӘРОВ: Бу күн бизим мәҹлисимиздә Сумгајытдан дә'вәт олунмуш ибтидаи синиф мүәллими Әскәр Ејвазоғлу иштирак едир. Истәрдик о, бу барәдә өзүнүн шәхси тәҹрүбәсиндән данышсын, тәдрис просесиндә растлашдығы чатышмазлыглардан сөһбәт ачсын. Бујурун, Әскәр мүәллим, сөз сизиндир.

Ә. ЕЈВАЗОҒЛУ: Ән әввәл ону дејим ки, редаксијанын «Дәјирми столу» архасында бу сөһбәт лап јеринә дүшүб. Мадам ки, топлашмышыг, елә мәгсәдимиз дә кәм-кәсирләрдән, көрәҹәјимиз ишләрдән, партијанын көстәришләрини әлдә рәһбәр тутуб кәләҹәк фәалијјәтимизин јөнүнү јени мәҹраја јөнәлтмәјимиздән үрәкачыглығы илә данышмагдыр.

Мәндән габаг чыхыш едән јолдашларын фикринә там шәрикәм; бәли, орта үмумтәһсил мәктәбләриндә бәдии тәрбијәнин мүхтәлиф формаларынын даһа да инкишафы јолунда гаршыја бир сыра чидди чәтинликләр чыхыр.

Шүбһәсиз, үмумтәһсил мәктәбләриндә нәғмә вә мусиги фәнниндән дәрс дејән мүәллимләрин ишинин јахшылашдырылмасы үчүн сон илләр мүәјјән имкан јарадылыб. Белә ки, I—VI синифләр үчүн мусиги дәрсликләри һазырланмыш вә шакирдләрин истифадәсинә верилмишдир. Бу саһәдә бәстәкар Сүлејман Әләскәровун вә мусигишүнас Сабир Гулијевин фәалијјәти тәгдирәлајигдир. Мусиги мүәллимләринин ишини јахшылашдырмаг үчүн демәк олар, дәрсликләрдәки маһныларын чоху валлара көчүрүлмүшдүр.

РЕПЛИКА: Үмумтәһсил мәктәбләриндә мусиги дәрсләринин кечилмәси илә әлагәдар дәрсликләрлә бағлы чатышмазлыглардан әлагәдар тәшкилатлар хәбәрдардырмы? Дәрсликләрин нәшри мәсәләсиндә нә заман конкрет һәрәкәт едиләҹәкдир? «Маариф» вә «Ишыг» нәшријјатлары көрәсән бу барәдә нә дүшүнүрләр?

Л. АТАКИШИЈЕВА: Мәркәзи Комитәнин гәрарында һаглы олараг көстәрилир ки, тәдрис мүәссисәләринин мусиги аләтләри илә, тәсвири сәнәт мәшғәләләри үчүн аваданлыг вә материалларла тә'минаты јарытмаздыр. Үмумтәһсил мәктәбләринин мүтәхәссисләрлә тә'мин едилмәсиндә нөгсанлар вардыр. Мусиги мүәллимләринин анҹаг 19 фаизинин вә тәсвири сәнәт мүәллимләринин 23 фаизинин али тәһсили вардыр. Бир чох мәктәбдә бәдии силсилә фәнләриндән мүтәхәссис олмајан шәхсләр дәрс дејирләр. Бәдии тәрбијә мәсәләләринә аид методики әдәбијјат, мәктәб һәјатыны әкс етдирән репертуар мәҹмуәләри аз нәшр едилир.

Ә. ЕЈВАЗОҒЛУ: Өзү дә истәр ибтидаи, истәрсә дә јухары синифләрдә дәрс дејән мусиги мүәллимләринин бир чоху өз ишләрини баҹармадығындан дәрси ашағы сәвијјәдә кечир. Мәним һәмкарларымын әксәријјәти бу ихтисасы билмәдијиндән нәғмә дәрсинин јеринә ја ријазијјаты, ја да башга фәнләри тәдрис едир. Бунунла һеч ҹүр разылашмаг олмаз.

Лакин дәрсликләрин сајы азлыг едир. Һәр синифдә ҹәми 5—6 шакирдә күчлә чатыр. Граммофон валларынын азлығындан да наразыјыг. Ону да дејим ки, бир чох мәктәбдә һеч бу валларын бирини дә көрмәзсән. Бә'зиләринин бахымсызлығы үзүндән мәктәбләрин техники базасы бәрбад вәзијјәтдәдир. Чох һалда көрүрсән ки, мәктәбин техники васитәләрини, хүсусән дә магнитофону директор јалныз өзүнүн шәхси истифадәси үчүн сахлајыр. Һәтта бә'зиләри мәктәбә мәхсус магнитофонлары евләринә апарырлар. Мәктәбин анбарларында илләрлә истифадәсиз галыб хараб олан техники васитәләрә дә тәсадүф едилир.

Дәрсликләрин илк нәшрләри бу саһәдә илк аддымлардыр. Белә һалда нөгсанларын олмасы да лабүддүр. Арзум будур ки, һәмин китабларын кәләҹәк нәшрләриндә ушагларын јаш хүсусијјәтләри чидди нәзәрә алынсын. Маһны мәтнләринин дә анлашыглы вә ширин олмасына чалышмаг лазымдыр.

Л. АТАКИШИЈЕВА: Әскәр мүәллим, Сизин сөзүн гүввәти, бурада јадыма бәстәкар Ағабаҹы Рзајеванын Һүсејн Аббасзадәнин ше'ринә јаздығы «Сабаһын усталары» маһнысы дүшүр. Фикир верирсинизми, маһны чох-чох әввәл бәстәләниб. Анҹаг һәм сөзләри, һәм дә мусигиси нечә нәслин дилинин әзбәридир. Ән башлыҹасы будур ки, маһнынын мәтни шакирдләрин пешәјөнүмү мәсәләсинә јөнәлдилән бу күнүн актуал проблемләри илә сәсләшир:

Биз сәнәт мәктәбиндә
Бој атыб дирчәлирик,
Әмәкчи аталарын
Архасынҹа кедирик.
Сөзүмүз-сөһбәтимиз
Јаратмагдыр, әмәкдир,
Бу күнүн һәр шакирди
Сабаһ уста демәкдир.

Ә. ЕЈВАЗОҒЛУ: Нәғмә вә мусиги дәрсләринин кечирилмәси просесинин үчүнҹү мәрһәләси мусиги динләмәкдир. Ди кәл ки, програма салынмыш «Мусиги динләјин» бөлмәсиндә һәмин мусигиләри тапмаг мүшкүл мәсәләдир.

В. ХӘЛИЛОВ: Орта ихтисас мусиги мәктәбләрини битирмиш кәнҹ мүтәхәссисләрин педагожи маһарәтләри олмадығындан үмумтәһсил мәктәбләриндә ишләмәкдә чәтинлик чәкирләр. Нәғмә вә мусиги дәрсләри програма әсасән үмумтәһсил мәктәбләриндә һәфтәдә бир саат һесабланмышдыр. Мөвҹуд програм материалларыны шакирдләрә мәнимсәтмәк үчүн бу, чох аздыр.

Т. МАҺМУД: Гәрибәдир ки, нәғмә вә мусиги дәрсинә мүнасибәт елә сојугдур ки, дүзү, буна валидејнләр дә е'тинасызлыг көстәрирләр. Туталым ки, сабаһ бир шакирд әдәбијјатдан, физикадан, јахуд кимјадан, ҹоғрафијадан ашағы гијмәт алса, бу онун ата-анасыны дәрһал гычыгландырар. Анҹаг валидејнләр ушағын гијмәт ҹәдвәлинә нәзәр јетирәндә нәғмә вә мусиги дәрсиндән билијин һансы рәгәмлә ифадәсинә һеч фикир вермирләр.

А. ҺҮСЕЈНОВ: Ејни һалы рәсм дәрсләринә мүнасибәтдә дә мүшаһидә етмәк мүмкүндүр.

Ш. СӘФӘРОВ: Бүтүн бу дејиләнләр һәгигәтдир. Лакин бир шеји унутмајаг ки, мөвҹуд һалда мүәллимин шәхси тәшәббүсүндән, ишә олан һәвәсиндән, фәрди јарадыҹылыг фәалијјәтиндән чох шеј асылыдыр. Ијун пленумундакы мә'рузәсиндә К. У. Черненко јолдаш көрүн мүәллими нечә көзәл сәҹијјәләндирмишдир: «мүәллим ушагларымызын тәрбијәсиндә ҹәмијјәтин вәкилидир, ташвигатда вә тәблиғатда, бүтүн идеоложи фәалијјәтдә партијанын е'тибарлы дајағыдыр. Бир чох вәтәндашлыг кејфијјәтләринин, узун илләр инсана хидмәт едән биликләрин мәнбәләри мәктәб мүәллимләринин иши илә гырылмаз сурәтдә бағлыдыр...».

Мүәллимә бу ме'јарла јанашанда шүбһәсиз ајдын олур ки, онларын бир чохунун пассивлији, јекрәнк иш үслубу шакирдләрин естетик тәрбијәсинә мәнфи тә'сир көстәрир. Һәр бир мүәллим бир ан да олсун мүгәддәс вәзифәсини унутмамалыдыр. Мөвҹуд вәзијјәтдән сәмәрәли вә кејфијјәтлә истифадә етмәји өзүнә борҹ сајмалыдыр. Мәнҹә, бу борҹ һиссинин олмамасы, педагожи ишиндә көк салмыш формализм ачынаҹаглы һаллара кәтириб чыхарыр.

Елмира ханым, Сизин партија тәшкилаты катиби олдуғунуз 8 нөмрәли мусиги тәмајүллү интернат мәктәбинин иши кечән ил мәтбуатда ики дәфә тәнгидә мә'руз галыб. Фүрсәтдән истифадә едиб охуҹулара бу барәдә нә демәк истәрдиниз? Мәктәбин педагожи коллективи үнванларына сөјләнилән тәнгиддән нәтиҹә чыхарыбмы?

Е. БУНЈАДОВА: Әввәла, мәтбуатын тәнгиди чыхышлары һаггында; шәхсән мән һәмин јазыларла там разыјам. Вә шүбһәсиз, әлагәдар тәшкилатларла бирликдә мәктәбимизин педагожи коллективи кәләҹәк фәалијјәт програмында һәмин гүсурларын бир гисмини арадан галдырмаг үчүн мүһүм тәдбирләри һәјата кечирмәк тәшәббүсүндәдир. Мән «бир гисмини» ифадәләрини тәсадүфән ишләтдим. Мәсәлә бурасындадыр ки, бә'зән биздән асылы олмајан сәбәбләр ишимизә чох манечилик төрәдир. Бајаг Сизин гејд етдијиниз кими, педагожи коллектив ичәрисиндә тәк-тәк адамларын фәрди иш кејфијјәтләри, шәхси тәшәббүскарлығы доғрудан да әвәзсиз рол ојнајыр.

Јени дәрс илинин башланғыҹында мәктәбимизин рәһбәрлији мөһкәмләндирилди. Республика Ленин комсомолу мүкафаты лауреаты, бәстәкар Огтај Рәҹәбов мәктәбә директор тә'јин едилди. Дүзү, о, илк күндән бөјүк һәвәслә ишә киришди. Һамыны да мәгсәдјөнлү јарадыҹылыг фәалијјәтинә руһландырды. Тәзә иш планлары тутулду, тәдбирләр мүәјјәнләшдирилди, һәр кәсә конкрет тапшырыглар верилди. Анҹаг әлагәдар тәшкилатлар ону баша дүшмәк истәмәдиләр, мүдафиә едиб руһландырмадылар. Огтај мүәллим дә һәвәсдән дүшдү вә бу күнләрдә әризәси илә ишдән кетди. Инди јенә дә мәктәб көһнә иш гајдасында јашајыр.

Азәрбајҹан КП МК-нын гәрарында билаваситә бизим мәктәбин үнванына да јөнәлдилмиш сәтирләр вар. Коллективимиз чох севинир ки, республика партија тәшкилаты ушагларын естетик тәрбијәсини вә бәдии тәһсилини даһа да јахшылашдырмаг үчүн вахтында мүһүм гәрар гәбул едиб. Бу гәрар бизим мәктәбин дә һәјатында шүбһәсиз, чидди дөнүш јарадаҹагдыр.

Илк нөвбәдә истәрдик ки, мәдәни-маариф оҹаглары, хүсусән инҹәсәнәт институту, консерваторија, мусиги мәктәбләри, филармонија, театр коллективләри илә сых әлагәләр јарадылсын. Көркәмли сәнәт хадимләри тез-тез гонағымыз олсунлар, шакирдләримизә мараглы мүһазирәләр охусунлар. Мүхтәлиф бәдии коллективләр, јахуд мәдәнијјәт усталары ајры-ајрылыгда мәктәбимизи һамилијә көтүрсүнләр. Јалныз белә олан сурәтдә мусиги тәмајүллү интернат мәктәб өз адыны даһа јахшы доғрулдар.

В. ХӘЛИЛОВ: Ачығы, мусиги тәмајүллү интернат мәктәбә мүнасибәт һәлә формалашмајыб.

Л. АТАКИШИЈЕВА: Бу дәрс илиндән интернат мәктәбдә һәфтәдә ики дәфә фортепиано дәрси кечирләр. Бу, чох аздыр. Мәктәбдә ҹәми 20 фортепиано вар ки, бу да ушагларла нормал дәрс кечилмәсинә кифајәт етмир.

А. ҺҮСЕЈНОВ: Өтән илин мајындан фәалијјәтә башлајан шәһәр ушаг бәдии јарадыҹылыг галерејасы сәнәтсевәр балаларымызын һәјатында әламәтдар һадисәјә чеврилмишдир. Галерејанын өзүнәмәхсус ҹәһәтләриндән бири дә будур ки, бу мәдәнијјәт оҹағында тәҹрүбәли мүтәхәссис педагогларын рәһбәрлији алтында мүхтәлиф дәрнәкләр дә фәалијјәт көстәрир. Һәмин дәрнәкләрдә инди 250-дәк ушаг мәшғулдур.

Галерејанын ән үмдә вәзифәси пионер вә мәктәблиләрдә тәсвири сәнәтә дәрин мараг ојатмаг, онларын естетик зөвгләрини ҹилаламаг, ушагларын көзәллик аләминә дујғуларла бағланмаг һиссини гүввәтләндирмәкдән ибарәтдир. Бурада даими експозисијалардан башга, кәнҹ рәссам вә һејкәлтәрашларын, декоратив-тәтбиги сәнәт саһәсиндә һәвәс көстәрәнләрин дә сәркиләри бәдии иҹтимаијјәтин мүһакимәсинә верилир.

Бу јахынларда јарадыҹы ушаглар арасында хүсуси мүсабигә кечирмишдик. Әламәтдардыр ки, республиканын бир сыра гәзет вә журнал редаксијалары һәмин мүсабигәнин иштиракчылары үчүн мүкафатлар тә'сис етмишди. Кәнҹ рәссам бајрамыны ән'әнәви олараг һәр ил мајын ахырында кечирмәји гәрара алмышыг.

Јери кәлмишкән дејим ки, кечән илин нојабрында галерејада ачылан «Нефт дашлары—ушагларын көзү илә» тәсвири сәнәт сәркиси бурадакы мараглы тәдбирләр силсиләсинә дахил иди. Декабрда дәниз нефтчиләри галерејада кәнҹ рәссамларын гонағы олдулар вә сәркини експозисијасындан чох разы галдылар.

Биз мәктәбләрин шакирд коллективләринин галерејамызда олмаларына хүсуси сә'ј көстәририк. Инанырыг ки, көзәлликлә белә көрүшләр јетишән нәслин естетик тәрбијәсиндә мүһүм рол ојнаја биләр. Бундан башга, кәләҹәкдә мүхтәлиф мәктәбләрдә балача рәссамларымызын фәрди јарадыҹылыг сәркиләрини тәшкил етмәји дә планлашдырмышыг.

Биз кәнд рајонларында балаларымызын тәсвири сәнәтә марағыны күчләндирмәк үчүн мәгсәдјөнлү јарадыҹылыг — тәшкилатчылыг ишини дә ҹанландырмаг барәдә чидди дүшүнүрүк. Галерејамызын нүмајәндәләри республиканын мүхтәлиф рајонларына сәфәрә чыхараг јерләрдә рәсм мүәллимләринә, тәсвири сәнәт дәрнәкләринин фәалијјәтинә әмәли јардым едәҹәк, ушагларын ән јахшы әсәрләрини сечиб кәтирәҹәкләр. Бу әсәрләр топлу һалда сәркиләрдә көстәриләҹәкдир. Бир сөзлә, јетишән нәслин һармоник инкишафы, һәртәрәфли бөјүмәси үчүн галерејанын мөвҹуд имканларындан сәмәрәли вә долғун истифадә етмәји өзүмүзә вәтәндашлыг вә виҹдани борҹ сајырыг.

Фүрсәтдән истифадә едәрәк чох мүһүм бир ҹәһәтә тохунмаг истәјирәм; галереја әтрафында ушаг зонасы јаратмаг мәгсәдәујғун оларды. Бинамызла үзбәүз пивәхана, кичик ателје вә мағазалар әвәзинә ушаглара хидмәт едә биләҹәк «Чыртдан» мултипликасија студијасы, «Палитра» мағазасы, мәктәбин гәһвәханасы, һабелә халг тәтбиги сәнәтинин мүхтәлиф нөвләрини өјрәдән е'малатханалар ачылмасы һамынын үрәјиндән хәбәр верәрди. Һәркәһ белә олса бу көмәкчи мүәссисәләр ушаг јарадыҹылыг галерејасы илә вәһдәт тәшкил едәр, бөјүјән нәслин естетик тәрбијәсинә, һәртәрәфли инкишафына мисилсиз тә'сир көстәрәрди.

РЕПЛИКА: Ариф Һүсејнов јолдаш чох ағыллы тәклиф ирәли сүрдү. Әлагәдар тәшкилатлар хүсусән, Бакы Шәһәр Совети Иҹраијјә Комитәси, республика Мәдәнијјәт Назирлији, Азәрбајҹан Рәссамлар Иттифагы вә с. бу тәклифдән доған имканлары нәзәрдән кечирмәли вә галдырылан мәсәләләрин һәлли үчүн гәти тәдбирләр көрмәлидирләр.

Т. МАҺМУД: Инди бурада фикир мүбадиләси апардығымыз заман мән истәр-истәмәз мәшһур совет бәстәкары Дмитри Кабалевскини хатырладым. Онун мәктәблиләрлә апардығы иш һәмишә, һәр јердә нүмунә көстәрилир. Елә тәкҹә Москва мәктәбләриндән һансындаса биринҹи синфә мусигидән дәрс демәси факты кифајәтдир. Биздә бу саһәдә аз да олса ишләр көрүлмүш вә көрүлмәкдәдир. Азәрбајҹан ССР халг артисти, севимли бәстәкарымыз Тофиг Гулијевин фәалијјәтини хүсусилә гејд етмәк истәјирәм. Тофиг мүәллим тез-тез мәктәблиләр гаршысында чыхыш едир. Өзүм бир нечә дәфә шаһид олмушам ки, онун чыхышларына нечә бөјүк һәвәс вә мәһәббәтлә гулаг асырлар. Тофиг Гулијевин гәзетләрдәки јазылары, телевизија илә чыхышлары да бөјүк мараг доғурур. Мән истәрдим, о бу саһәдәки фәалијјәтини бир аз да кенишләндирсин.

Башга бир мисал. Мајестро Нијази «Көјәрчин» журналы редаксијасына хәбәр көндәрди ки, филармонијада «Көјәрчин»ин мүәллифләри илә мәктәблиләрин көрүшү тәшкил олунур. Әввәл буна гәрибә фикирлә бахдым; филармонија һара, «Көјәрчин» журналы һара?! Анҹаг илк көрүш тәсәввүрләрими дәјишди. Бәдии мәҹлис сәмими кечди. Ушаглар ше'ри, шаирләрин чыхышларыны сонсуз мәһәббәтлә гаршыладылар. Бу көрүшдә јазычы вә шаирләрин бөјүк бир дәстәси иштирак етди. Филармонија хәтти илә белә көрүшләр сонралар Сумгајытда, башга мәдәнијјәт евләриндә дә кечирилди. Тәәссүф ки, сон вахтлар бу әлагә тамам позулмушдур. Белә тәдбирләрин тәшкили нәдәнсә унудулуб. Һалбуки ушагларымызын естетик тәрбијәсиндә бунун нечә бөјүк рол ојнадығыны изаһ етмәјә еһтијаҹ јохдур.

Бу күнләрдә гыш тә'тили илә әлагәдар «Вәтән» кинотеатрында ушагларла көрүшдә онлара белә бир суал вердим: «Кинону чох севирсиниз, јохса ше'ри?». Онлар дәрһал да ҹаваб вердиләр: «Ше'ри». Һәм севиндим, һәм көзләмәдијим үчүн бир гәдәр өзүмү итирдим. Фикир верин, кинофилмдән даһа чох ше'ри севирләр. Нә јахшы! Бу факт көстәрир ки, әдәбијјата, сәнәтә ушагларда мараг бөјүкдүр. Јери дүшмүшкән хатырладым ки, Азәрбајҹан Јазычылар Иттифагынын Әдәбијјаты тәблиғ бүросу даһа бөјүк ишләр көрә биләр. Бүро ушаглар арасында әдәбијјатын тәблиғи мәсәләсиндә фәалијјәт даирәсини чох кенишләндирмәлидир.

А. НЕ'МӘТОВ: Азәрбајҹан Кәнҹ Тамашачылар Театрынын коллективи 1978-ҹи илдән башлајараг өз бинасында фәалијјәт көстәрмир. 1980-ҹи илдән театрын бинасыны сөкмәјә башлајыблар. Биз орада-бурада пәракәндә һалда биртәһәр тамашалар көстәририк. Инди артыг 5 илдән чох вахт өтүр. Тәсәввүр едирсинизми, бу мүддәтдә биз кәнҹ тамашачыларын бүтөв бир дәстәсини јаддан чыхармышыг. Күчәдә ондан-бундан театрын үнваныны сораглашан кәнҹ тамашачыја раст кәләндә галырсан нә ҹаваб верәсән. Коллектив үзвләри нормал мәшг апара билмир, өз сәнәткарлыглары үзәриндә долғун ишләмәк, образлары ҹиламаг имканы тапмырлар. Драматургларла истәнилән әлагәләри бәрпа етмәк гејри-мүмкүндүр. Јахшы ки, республика Театр Ҹәмијјәти бизә сығынаҹаг вериб. Јохса тамам фәалијјәтдән гала биләрдик.

Бүтүн бунларла бәрабәр, үмидимизи кәсмәмишик. Нәһајәт, театрымыз үчүн тәзә бина иншасына башлајыблар. Бина нә гәдәр тез истифадәјә верилсә бундан һәм коллективимиз, һәм бәдии иҹтимаијјәт, һәм дә хүсусән кәнҹ тамашачыларымыз газанарлар.

Бајаг бурада мүәллим фәрдијјәтиндән данышыланда мән дә бир епизоду хатырладым. Бу јахынларда Театр Ҹәмијјәтинин сәһнәсиндә бир шакирд коллективи үчүн тамаша көстәрирдик. Мәктәблиләр тамашаја кечикмишдиләр. Бирдән ушаглары кәтирән мүәллим мәнә јахынлашыб соруштy:

—Театрын бөјүјү сизсиниз?

—Бәли, баш режиссор мәнәм, —дедим.

—Хаһиш едирәм, тамашаны тәзәдән башлајын. Ушаглар кечикибләр. Әввәлини көрә билмәјибләр...

...Беләсинә нә дејәсән?! Һәмин мүәллимин өзүнүн театра мүнасибәти адамы дәһшәтә кәтирир. Һәркәһ белә тәрбијәчинин гәлбиндә театра од-алов јохса, о, дәрс дедији ушаглара нечә естетик зөвг ашылаја биләр? Мәним фикримҹә, һансы фәндән дәрс демәсиндән асылы олмајараг бүтүн мүәллимләр синфә дахил оларкән ушагларын естетик зөвгләринин ҹилаланмасы үчүн әлләриндән кәләни етмәлидирләр.

Бә'зән мәктәб рәһбәрләри тамашаларын сечилмәсиндә шакирдләрин јаш хүсусијјәтләрини унудурлар. Ахы, бизим театр мүхтәлиф јаш груплары үчүндүр.

РЕПЛИКА: Мадам ки, сөз театрдан дүшүр, онда демәлијик ки, әлагәдар тәшкилатлар, хүсусән республика Мәдәнијјәт Назирлији Азәрбајҹан Кукла Театрынын да јарадыҹылыг фәалијјәтинин ҹанландырмалы, коллективә гајғыны артырмалыдыр. Театр лајигли актјор, режиссор кадрлары илә гүввәтләндирилмәли, тамашаларын идеја-бәдии сәвијјәсинин јүксәлдилмәсинә чидди сә'ј көстәрилмәлидир. Кәнҹ Тамашачылар Театры мүвәггәти чәтинлик гаршысында галдығындан јахшы олар ки, республикамызын, әсасән Бакынын дикәр театрларында мәктәблиләр үчүн хүсуси тамашалар һазырлансын.

А. АСЛАНОВ: Мәркәзи Комитәнин гәрарындан сонра институтумузда зәнкин тәдбирләр планы һазырланыб. Бу пландан кениш данышмаға лүзум јохдур. Јалныз ону дејим ки, ајры-ајры мүәллимләримизи республикамызын мүхтәлиф интернат мәктәбләринә тәһким етмишик. Бундан сонра һамилик ишинә чох бөјүк диггәт јетирәҹәјик.

Республика Маариф Назирлијинин тәшәббүсү илә кечән ил Минкәчевирдә ушагларын бәдии гираәт мүсабигәси кечирилди. Бу, чох мараглы тәдбир иди. Мүтәхәссисләримиз елә орадаҹа бир нечә исте'дадлы мәктәблини «көзалты» едибләр. Һәркәһ биз истәјән кими олса беләләринин кәләҹәкдә мәһз инҹәсәнәт институтунда тәһсил алмаларына көмәк көстәрәҹәјик. Јахшы олар ки, инҹәсәнәтин башга-башга нөвләри үзрә дә ушаглар арасында беләҹә республика мүсабигәләри кечирилсин. Бир тәклифим дә вар; шәһәримизин бу вә ја дикәр, туталым ки, 26 Бакы комиссарлары рајону мәктәбләринин тимсалында исте'дадлы ушагларын сечилиб мүәјјәнләшдирилмәси үчүн хүсуси комиссија јарадылсын. Һәмин комиссија үзвләринин сечиб ајырдығы шакирдләр һәр һансы бир мәктәбдә ҹәмләшдирилсин. Беләликлә, ајдын олар ки, али мәктәбләрдә тәһсилә ҹәлб етмәк үчүн кәләҹәк актјорлары, бәстәкарлары, мүғәнниләри, рәссамлары, јазычылары дәстә һалында һарадан сечмәк лазымдыр.

Л. АТАКИШИЈЕВА: Аслан мүәллим, Ленинградда бу тәҹрүбә артыг чохдан сынагдан кечирилмиш вә көзәл дә бәһрә верир.

Ш. СӘФӘРОВ: Мәним фикримҹә, редаксијамызда бу күнкү сөһбәт фајдалы олду. Сөһбәтдән ајдын олду ки, Азәрбајҹан КП МК-нын гәрары һамымызын үрәјинҹәдир. Анҹаг хатырладым ки, «Дәјирми стол» архасында бирҹә дәфә топлашмагла бүтүн проблемләр, глобал мәсәләләр әтрафында кениш сөһбәт ачмаг мүмкүн дејил. Биз һәлә ушаглара аилә естетикасындан әтрафлы сөһбәт ачмадыг. Үмид едирәм ки, бир даһа редаксијамызда «Дәјирми стол» архасына топлашаҹағыг. Валидејнләри дә мәҹлисимизә дә'вәт едәҹәјик. Вә мәһз бу вә дикәр проблемләрдән дә кениш сөһбәт ачаҹағыг. Сов.ИКП МК-нын ијун вә декабр (1983-ҹү ил), Азәрбајҹан КП МК-нын ијул (1983-ҹү ил) пленумларынын чох мүһүм гәрар вә көстәришләрини әлдә рәһбәр тутуб ишләмәк наминә белә көрүшләрин фајдасы мисилсиздир. Партијамызын јетишән нәслин ҹәмијјәтә лајиг бөјүмәси үчүн көстәрдији аталыг гајғысына өзүмүзүн долғун, дәрин мүндәриҹәли әмәли фәалијјәтимизлә ҹаваб вермәлијик. Бу бизим һәјат мәгсәдимиз олмалыдыр.

«Дәјирми стол» архасында сөһбәти гәләмә алды:
Фазил РӘҺМАНЗАДӘ.

Шәкилдә: редаксијамызын «Дәјирми столу» архасында сөһбәтин иштиракчылары (солдан) Е. Бунјадова, А. Мәммәдов, А. Асланов, В. Хәлилов, Л. Атакишијева, Т. Маһмуд, Ә. Ејвазоғлу, А. Не'мәтов, А. Һүсејнов.
Фото Г. Әлиниадир.